

Bazar ertəsi, 4 avqust 1919-cu il, nömrə 242

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 7 zülqədətül-haram sənə 1337. 4 avqust 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

HÖKUMƏT TEATROSUNDA

AXŞAM TAMAŞASI

Drama

Bakı türk səhnəsinin aktyorları tərəfindən işbu avqust ayının 4-də (zilqədətül-həramın 7-də) bazar ertəsi günü 1919/1337 sənədə Mirzəəğa Əlizadə cənablarının təhti-idarəsində [idarəsi altında] bu mövsümdə əvvəlinci dəfə olaraq mü-təntən [təntənəli] bir surətdə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır: Məşhur “Molla Nəsrəddin” məcmuəsinin müdiri Cəlil Məmmədquluzadənin yazmış olduğu “**Ölü-lər**” pyesası, 4 məclisdə, 5 pərdədə.

Kefli İsgəndərin rolunu ifa edəcəkdir Mirzəəğa Əliyev. Şeyx Nəsrullanın rolunu ifa edəcəkdir Mim. Ayn.

Bu tamaşada Hökumət Teatrosunun müqtədir [qüdrətli] aktyorları iştirak edəcəklər. Biletlər indidən teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Baş rejissor: A[bbas Mirzə] Şərifzadə.

4711

ELAN

4 avqust 1919 bazar ertəsi günü gündüz saat 10-da Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-291

SİRK “MODERN”

Düşənbə günü avqustun 4-də 1919-cu ildə hava kralları adı qazanmış Sandarov qardaşlarının 4-cü qastrolu olacaq.

Bu gün məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa güləş mübarizəsinin 37-ci günüdür. 1919-cu ilin məşhur cahan pəhləvanı namı və Azərbaycan fəxri şərifi və 30.000 manat mükafat.

Bu gün 3 çift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci revanş mübarizəsi: Naməlum – Zakoroyko.

2-nci: Gənc Əli – Makarov.

3-ncü: Djiovani – Krayevski.

Böyük benefis hazırlanır.

? ? ? ? ? ? ? ? ?

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

7302

ELAN

Ticarət, Sənəət [Sənaye] və Ərzaq Nəzarəti bununla Bakı əhalisini xəbərdar edir ki, avqust ayının 4-dən etibarən Ti-

carət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin Mariinski küçədə, Malakan bağı qarşısındakı mağazasında ayaqqabı, arşın malı, corab, şəkər və qeyri bu kimi şeylər ucuz qiymətlə satılacaqdır. Bununla əhalinin məzkur [adı çəkilən] mağazadan istifadə etmələri lazımdır.

TÜRKÇƏ KİTABLAR LAZIMDIR

Elmi, fənni, siyasi, tarixi, coğrafi və ədəbiyyata dair Azərbaycan və Osmanlı türk dillərində yazılmış kitablar yaxşı qiymətə alınır. Hər kəs əlindəki kitabı satmaq arzu etməzsə, heç olmazsa münasib qiymətlə həman kitabı yenidən çap etməyə ixtiyarını bizə versin.

Arzu edənlər Kamenisti və Bolşoy Morskoy küçələrin küncündə Xəzər Müstəhlilər İttifaqı “Kooperatsiya”nın Müavinət şöbəsində Əliəkbər Heydərova səhər saat 8-dən 10-a kimi yaxud “Azərbaycan” qəzetəsi kantosunda Qədir Heydərova müraciət etsinlər.

5493

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ-HİSSƏ]

Azərbaycan Cümhuriyyəti Post və Teleqraf Nəzarətindən

Əmrnamə nömrə 80

30 təmmuz [iyul], sənə 1919.

Bakı teleqrafxanasının 4-cü dərəcəli məmuru Əbülfəz Şıxməhəmmədov təyin olunur mənim dəftərxanamın birinci şöbəsinin kargüzarı köməkçisi avqust ayının 1-ci günündən.

Əmrnamə nömrə 81

30 təmmuz sənə 1919

Mənim dəftərxanamın kargüzar köməkçisi Nikolay Marinovski təyin olunur mənim dəftərxanama mühasibə məmuru avqust ayının 1-ci günündən

Post və Teleqraf naziri:

Camo Hacinski

Dəftərxana baş müdiri: Blajevski

Azərbaycan Cümhuriyyəti Rəisi-Vükəlası [Baş naziri] həzrətlərinin əmri

[1]

Bakıya qayıdaraq bu gündən etibarən Rəisi-Vükəlalıq vəzifəsinə şüru etdim [başladım].

2

Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri [Xudadad bəy] Məlikaslanov işbu gündən etibarən Rəisi-Vükəla vəzifəsindən azad edilir.

Rəisi-Vükəla: Yusifbəyli

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

29 təmmuz iclası

(dünkü nömrədən mabəd)

Əhməd Cövdət (sosialist) - Aşurov müariz çıxarkən [etiraz edərkən], ümumiyyətlə deyir ki, indiki üsul ilə seçilən dumalar idarəni bacarmadıqlarını göstərdilər. Əgər Aşurov indiki üsul əleyhinə danışsaydı, mən onu başa düşərdim. Amma bu qanunu, bu üsulu qəbul edib də, sonradan tənqid etməyini başa düşmə-

yirəm. Bir də, əgər Aşurov diqqətlə baxsa, görər ki, məsələn, Bakı Bələdiyyə İdarəsi keçən il bu ilkindən yaxşı işləyirdi. Halbuki, keçən il Dumada həman təcürübəsiz, bacarıqsız dediyi adamlar əyləşirdilər. Bu il isə natiq əfəndinin istədiyi zəvətdir [şəxslərdir]. Unudulmasın ki, bu ilki Duma yeni üsul ilə seçilməyib təyin edilmişdir. Həm də təyin olunan Bələdiyyə vəkillərinin siyahısını o vaxt hökumət başında duran zaman Aşurov özü tərtib vermişdi. Madam ki, böylədir, bəs nə üçün Aşurovların təyin etdikləri Bələdiyyə vəkilləri işləyə bilməyirlər? Şəhərin bütün işlərini Sentrodom [Mərkəzi Ev İdarəsi] öz əlinə alıbdır. Seçkiyə sərf olunmasına qənaət edilən milyonlarla xalq pulu “Rossiya” qəzetəsi kimi qəzetələrin nəşrinə sərf olunur. Camaatın milyonları çox öylə şeylərə xərclənir ki, əsla oraya sərf edilməməlidir. Bundan maəda [bundan başqa], millət cavan olduğu üçün nə qədər tez-tez intixabata [seçkilərə] getsə, o qədər yaxşı olar, o qədər təcrübə artar. Ona görədir ki, biz təklif edirik Bələdiyyə vəkillərinin müddəti-vəkaləti iki il olsun.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin (Müsavat) - Bələdiyyə vəkilləri müddəti-vəkalətinin uzun ya qısa olması haqqındakı ixtilaf Ağ Aşurov ilə Əhməd Cövdətin ixtilafı olmayıb, daha əsaslı, daha dərin bünövrəli bir ixtilafdır. O, təcrübə hasil etmiş, ixtisas qazanmış, bilən, bacaran, iddiasında olan camaat xadimləri ilə təcürübəsiz, bacarıqsız-filan göstərilən camaat xadimlərinin ixtilafıdır. Aşurov deyir ki, Bələdiyyə vəkili öz vəzifəsini ancaq 4 il müddətində öyrənə bilər. Amma, mənə bu məsələ, əvvəla hər vəkilin səviyyəsi-

nə, təşəbbüskarlığına bağlıdır. Öylə vəkil ola bilər ki, heç 10 il müddətində də vəzifəsini, şəhər işlərini öyrənə bilməsin. Amma öylələri də olar ki, bir il zərfində hər şeyi öyrənə bilər. Fəqət şimdiki camaat vəkillərinin bacarıq, təcrübə və məharətini, əzmkar və təşəbbüskarlığını ölçmək üçün həkəm (münsif) kim olsun? Yəqindir ki, müntəxəblər [seçilənlər] özləri olamzalar. Çünki seçilənlərin hər biri özünü yaxşı, digərlərini pis göstərmək istəyəcəkdir. Mənə, bu məsələdə camaat həkəm ola bilər.

Bir də şübhəsizdir ki, əgər seçilənlər yaxşı çalışsalar işlərini öyrənərlər. Bundan əlavə, böylə təsəvvür etmək lazım deyildir ki, Bələdiyyə Məclisinə seçilən adamlar məktəbə öyrənməyə gedirlər. Zənnimizcə, Bələdiyyə məclislərinə anlayan, bilən, işlərə bələd, siyasətə aşna, siyasi proqrama malik olan adamlar gedəcəklərdir. Yoxsa, camaat hamını bir-bir sınaıb dişinə vurmaz ki, bu laxdır, ya bu salamatdır. Əgər böylə olsa, heç dörd il də kifayət etməz. O da az müddət olar. Amma həqiqəti-hal böylə deyildir.

Bir də deyirlər ki, müddəti-vəkalət iki il olsa, heç kəs öz mövqeyini buraxaraq şəhər xidmətinə gəlməz. Bizcə, bu da doğru deyildir. Çünki əgər camaat görsə ki, seçdiyi adam öyrənməyə deyil, bilərək gedib, işlərini də bacarır, vəzifəsini hüsn-ifa edir və onun iş başında olmasından hüsn-nəticələr alınır, şübhəsiz ki, onu təkrar seçər. Camaata da nə qədər tez-tez imtahan ixtiyarı verilsə, o qədər seçkiyə də idrakla getməyə adət edər və seçdiyi vəkilləri idrakla seçər.

Bundan əlavə, seçki üsulu pisdır, ona görə də seçilənlər işləyə bilməmişlərdir

demək nəzər aldanması, qalyutsinasiya-dır. Bir müəssisə əzasının [üzlərinin] fəaliyyətini ya ədəmi-fəaliyyətini [fəaliyyətsizliyini] zikr edərkən böyük hadisələri, səbəbləri nəzərə almayıb, üsuli-intixabət [seçki üsulunu] mühakimə etmək səhvdir.

Keçən il fəaliyyət ibraz edilməmişə, üsuli-intixabın fənalığından deyil, bəlkə keçirmiş olduğumuz övza və əhvalın tövlid etdiyi [vəziyyət və şəraitin doğurduğu] səbəblərin vücudundandır. Bunu inkar etmək bitərəfanə mühakiməni pozmaq deməkdir. Həm də, əski istehqaqlı seçkilər üsuluna qayıtmaq nəfinə [xeyrinə] pozmaqdır. Böylə mühakimə yalnız əski üsulu müdafiədən ibarətdir. Bu isə heç vaxt olmayacaqdır. Əski qayda bir daha qayıdılmaz.

İki il kafidir ki, bir bələdiyyə vəkili həm şəhər işlərini öyrənsin, bələd olsun, həm də hüsn-fəaliyyət ibraz edə bilsin. İki ildə öyrənməyən bir adam, əmin olunuz ki, heç dörd ildə də öyrənə bilməz.

Bu iş əsgərlikdə dəxi var. Qabaqda deyirlərdi ki, hər bir əsgər əsgərliyi ancaq dörd ildə öyrənə bilər. Amma indi fənni-hərb mütəxəssisləri kəşf etdilər və həyat təcrübəsindən məlum oldu ki, xidməti-əsgəriyyə az müddətə olub, nə qədər tez-tez əsgər yığılsa, xalq arasında əsgəri tərbiyə o qədər artar. Hamı nizam adət edər.

Xalq nizamında, camaat disiplinəsində da böylədir. Binaənileyh [ona görə], biz deyirik ki, nə kənardan təklif olunan dörd il lazımdır, nə də komissiyanın göstərdiyi kimi üç il. Bələdiyyə vəkillərinin müddəti-vəkalət vaxtı olmaq üzrə iki il kifayətdir.

Rəhim Vəkilov (Müsavat) - Qanun layihəsinin müəyyən bir maddəsində bəzi xırda şəhərlərin adı çəkildi. Ağdaş və Zaqatalanın şəhərlər sırasına daxil edilməsindən bəhs olundu. Amma Qazax şəhərinin əsla adı çəkilmədi. Halbuki, türklər Azərbaycana gəldikdə, Qazax, Ağdam və sairə kimi bəzi yerləri şəhər elan etdilər. İndi isə qanunda bu xüsusda bir şey yoxdur. Mən cavab istərəm, görək nə üçün Qazax şəhərlər sırasına daxil edilməmişdir?

Rüstəmbəyli Şəfi bəy (Müsavat, məruzəçi) - Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] Komissiyası bu layihəni müzakirə edərkən, müddəti-vəkaləti dörd sənədən endirib üç il etdi. Çünki dörd il davam etdikdə təcrübə göstərir ki, bir çoxları gedirlər. Korum yığmaq mümkün olmayır. Xülasə, komissiyanın bu işi təcrübə əsası ilə idi. Amma iki il əsla nəzərə alınmamışdı. Fəqət bir iş də var ki, seçki tez-tez olduqda, camaatın da həpsi intixablara gəlməyir. Az adamlar iştirak edirlər. Bundan əlavə, məsələnin bir maliyyə cəhəti də vardır. İntixabat nə qədər tez-tez olsa, xərc dəxi o qədər çox olur. Komissiya burasını da nəzərə almışdır.

Qazax məsələsinə gəlincə, bu barədə bizdə heç bir məlumat yoxdur. Ərəş barəsində məlumatımız var, amma Qazax barəsində yoxdur. Əgər hökumətdə bu xüsusda bir şey varsa, xüsusi bir qanun verərək oranı da şəhər etmək və orada dəxi seçki qanununu tətbiq etməyə mümkündür. Hökumət bunu edə bilər. Amma indi böylə məlumat olmadığı halda, Komissiya bunu edə bilməzdi, mümkün deyildi.

İkinci maddə səsə qoyulur. Əvvəl müd-

dəti-vəkalətin iki il olması haqqındakı təshih [düzəliş], sonra Qazaxın dəxi şəhərlər sırasına daxil edilməsi məzmunlu əlavə, rəyə vəz edilərək [səsə qoyularaq] əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə qəbul olunur, sonra layihəyi-qanuniyyənin ikinci maddəsi səsə qoyulur və qəbul edilir.

Əhməd Cövdət (sosialist) - Madam ki, Qazax şəhərlər sırasına daxil edildi, mən təklif edərdim bələdiyyə vəkillərinin miqdarı dəxi təyin edilsin.

Təklif qəbul edilir. Səslər 20 qlasni təklif edirlər. Bu dəxi qəbul olunur. Seçkilərə kimlərin iştirak edəcəyi məsələsi dəxi uzun mübahisələrə bais olur.

Sanıyev Hacıkərim (sosialist) Təklif edir ki, intixabat məsələsində təbəəlik nəzərə alınmasın. Çünki Azərbaycan şəhərlərində bir çox əcnəbi təbəələri var ki, uzun müddətdən bəri Azərbaycan dairəsində olurlar. Şəhərlərdə mülkləri, müəssisələri-filanları var. Böylə adamlar şəhərin abadlığında mütləqə mənfəətdardırlar [maraqlıdırlar]. Ona görə də, heç şübhəsiz öz xeyirləri üçün şəhərin yaxşılığına, abadlığına, tərəqqisinə çalışacaqdırlar. Binaənileyh, bu kimi adamlara əcnəbi təbəəliyinə baxmayaraq, seçmək ixtiyarı verməlidir.

Vansoviç (polyak nümayəndəsi) Rusca uzun bir nitq söyləyərək, əcnəbi təbəələrinin seçkidə iştirak etmələrinin fəna nəticələrini göstərir. Yaxın həyatımızın təcrübədə nələr göstərdiyini tədadla [sadalayaraq], inqilabdan sonra Bakıda vüqu bulmuş olan seçkiləri, orada kimlərin iştirak etdiklərini, kimləri seçdiklərini və o seçki nəticəsində iş başına keçənlərin nə cür çalışdıqlarını, nə kimi fəaliyyət göstərdiklərini və şəhərimizin mənafeyinə necə xidmət etdiklərini təsvirlə deyir ki:

- Bu surətlə görürsünüz ki, kənardan gəlmə adamların seçkiyə iştirakı yabancılardan dərdə ağlaması kimi mövhum bir işdir və onların seçdikləri namizədlər şəhərin mənafeyinə əsla əhəmiyyət verməyib, siyasi məsələlər, proqramlar və taktikalar ilə iştigal edir [məşğul olur] və şəhərə heç bir xeyir verməyirlər. Bu mülahizə ilədir ki, mən deyirəm vətəndaş (Azərbaycan təbəəsi) olmayanların seçkiyə iştirak etmələri heç də məmul [arzu edilən] deyildir. Binaənileyh, vətəndaş olmayanlara seçmək ixtiyarı verilməməlidir. (Alqışlar, “bravo” sədaları eşidilir.) Fəqət eyni zamanda, öylə adamlar dəxi var ki, əsla Azərbaycan təbəəsi deyildir, lakin məhəlli [yerli] işlərdə sıxı surətdə mənfəətdar olmaqla bərabər, kəndisi təcrübəli, bacarıqlı, çalışqan, bu nöqtəyindən də pək xeyirli adamdırlar. Bunlar uzun müddətdən bəri Azərbaycan şəhərlərində yaşamış, buranın həyatı ilə munis olmuş, burada əmlak, ticarət və sairə kimi müəssisələri var. Buranın həyatı-siyasiyyə və ictimaiyyəsinə həmişə ciddən iştirak etmişlərdir. Böylə adamlar şübhəsizdir ki, bələdiyyə idarələrində öz bilik və təcrübələri ilə bizə çox mənfəət verərlər. Ona görədir ki, bu kimi mütəxəssisləri yalnız Azərbaycan təbəəsi olmadıqları üçün həyatı-ictimaiyyədən və fəaliyyətdən kənar etmək, onları iş başına buraxmamaq, qədhi-nəfsdir [şəxsiyyətlərini təhqir etməkdir]. Binaənileyh, mən təklif edirəm bu kimi zəvata bələdiyyə idarələrinə seçilmək ixtiyarı verilsin və qanunun eyni maddəsinə böylə bir əlavə qeyd edilsin: “Beş ildən az olmamaq üzrə şəhər dairəsində yaşamış əcnəbi təbəələrinə seçilmək ixtiyarı verilsin.”

Əhməd Cövdət (sosialist) - Seçkilərdə iştirak etmək haqqı vermək üçün məhdud bir dairə çəkmək, filan qədər müddət yaşamağı şərt qoymaq, məncə, əsla lazım deyildir. Böylə bilirəm ki, şəhər dairəsində yaşayan ümum əhaliyə seçkidə iştirak haqqı vermək və heç bir şərtlə məhdud etməmək lazımdır. Fəqət müəyyən bir vaxt qoymaq çox lazım gələrsə, o halda, məncə olsa ancaq bir ay vaxt qoymalıdır ki, son ay müddətində şəhər dairəsində yaşayanların həpsi iştirak etmək haqqına malik olsunlar.

Bir də, Vansoviç deyir ki, inqilabdan sonra, məsələn Bakıda Bələdiyyə məclisləri seçkisi olan zaman Olonets quberniyasından gəlmiş adamlara seçkidə iştirak ixtiyarı verilir. Bu isə siyasi mülahizə ilə edilir və fəna nəticələr verir. Fəqət Vansoviç cənabları unudurlar ki, o zaman Bakıda, Olonets də Rusiya hesab olunurdu. Binaənileyh, Olonetsdən gələnlərə Bakıda əcnəbi təbəəsi kimi baxılmayı, hamı Rusiya vətəndaşı hesab edilərək intixabata da o cür iştirak edirlər.

Bundan əlavə, biz praktik nöqtəyindən nəzərdən ümum əcnəbi təbəələrinin iştirakı tərəfdarıyıq. Çünki Azərbaycan daxilində məsələn külli miqdarda iranlı var. Bunlar çoxdan bəri burada yaşayaraq kəsbkarlıq edir. Çoxunun mülkü, ticarəti-filanı var. Əksəriyyəni bu iranlılar bir azərbaycanlı olub qurtarmışlardır. Bunları şimdi seçki hüququndan məhrum etmək olmaz. Burada təklif var ki, intixabata iştirak edə bilmək üçün son beş il müddətində Azərbaycan dairəsində yaşamış olmaq şərt qoyulsun. Fəqət biz böylə məhdudatın əleyhindəyiz. Buna görə də, təklif edirik ki, Azərbaycan da-

xilində olan ümum əhaliyə təbəəlik mülahizəsi nəzərə alınmayaraq, seçkidə aktiv iştirak ixtiyarı verilsin.

(bitmədi)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Kiyev - İzmiri işğal etmək üçün göndərilən yunan qoşunları Türkiyə qoşunlarına təsadüf eyləmişdir. Venizelos İngiltərə və Fransadan imdadi-hərbiyyə [hərbi kömək] istəmişsə də, rədd cavabı almışdır. Zira Venizelos yalandan Müttəfiqlərə demişdir ki, türklər kamali-şadlıqla yunan qoşunlarını qarşılamişlardır.

Odessa - Oçakova Fransadan 1300 rus hərbi əsirləri gətirilmişdir. Oçakov icra komitəsi bunları barj və lodkalara mindirib Nikolayevə göndərmişdir. Uzaqda durmuş olan iki dabravol gəmisi bunlara atəş açmışdır. Nəhayət, barjı geri qayıtmağa məcbur etmişlərdir. Bir çox əsirlər özlərini suya atmaqla həlak etmişlərdir.

Müharibə xəbərləri

Qırmızı qoşunlar müharibə ilə Terexovkanı işğal etmişlərdir. Korçanı səmtində bizim hissələr irəliləmişlərdir. Korçanın 20 verstliyində bir çox kəndləri işğal etmişlərdir.

Novaskul səmtində bizim kəşfçilər [kəşfiyyatçılar] tərəfindən düşmənlərin ştabı məhv edilib, onlardan beş pulemyot alınmışdır. Povorino-Balaşov səmtində Bayçurovo tərəfimizdən işğal edilmişdir.

Şimal cəbhəsində: Onej dairəsində qırmızı qoşunlar Onejin 55 verstliyinə irəliləmişlərdir.

Qərb cəbhəsində Luqansk dairədə Plyuşi mövqifinin qərb cəhətində bizim hissələr tərəfindən 90 nəfər əsir və bir çox hərbi qənimət alınmışdır.

Pskov dairəsi: Bizim hissələr müharibə ilə Porxovun 25 verstliyində bir qaç kənd işğal etmişlərdir. Qoşunlarımız tərəfindən təkrar Qorodok qəsəbəsi alınmışdır.

Düşmənlərin təzyiqi ilə biz Proskurovu tərk etdik. Moqilyov-Podolsk səmtində Yampol-na-Dnepre şəhəri ilə Vapnyarka mövqifini tərk etdik.

Cənub cəbhədə bizim hissələr düşmənlərin güclü qüvvəsinin təhti-təzyiqində [təzyiqi altında] Poltava şəhərini tərk edib onun qərb tərəfində müharibə edirlər.

Kalaçev səmtində Çerikov mövqifi yaxınlığında düşmənlərin süvari dəstəsi məhv edilib, bir top ilə beş pulemyot qənimət alınmışdır.

Yelan səmtində bizim hissələr müharibə ilə Yelan mövqifini işğal etdilər.

- Şərq cəbhəsində: Ural dairəsində biz Uralsk-Orenburq xəttinə yetişdik. Uralskin 20 verstliyində bizim hissələr 40 nəfər əsir almışlardır. Bizim hissələr Troitskin 30 verstliyində irəliləmişlərdir. Çelyabinskin 30 verstliyində hal-hazırda qızğın müharibə gedir.

N.-ski ordu - Oçakov səmtində top atışması qızğın surətdə davam edir.

Qara dənizdə düşmənlərin hərbi gəmilərinin hərəkəti müşahidə edilmişdir. Qayvoron dairəsində bizim hissələr Qayvoron və Bezimyankanı işğal etdilər. Xot-

misk dairəsində bizim hissələr hücumu keçərək Belenkoye və Borisovka qəsəbələrini işğal etmişlərdir.

Hacı-Tərxan altında

Samara - Hacı-Tərxan dairəsində bizim qoşunlar hücumu keçərək Vladimirovkadan düşmənləri çıxarmışlardır və onları Axtuba səmtinə püskürtmüşlərdir. Düşmənlərin bir hissəsi suya qərq edilib, qismi-digəri də tərəfimizdən təqib edilir. Əsir və qəniməti-hərbi alınmışdır.

Bolşeviklər və ingilis flotu

Kopenhagen [Kopenhagendən] verilən məlumata nəzərən, ingilis hərbi gəmiləri matroslarının arasında bolşeviklər ciddi təbliğatda bulunurlar. İngilis dilində külli intibahnamələr [vərəqələr] çap edilib, bunların arasında nəşr edilməkdədir [yayımaqdadır]. Bu intibahnamələrdə deyilir ki, inqilablı Rusiya xətrə [təhlükə] altındadır. Buna da səbəb cahangir [imperialist] Avropanın Rusiya işlərinə müdaxilə etməsidir. Bolşeviklər ingilis hərbiyyunlarına [matroslarına] təklif edirlər ki, onlar da inqilab əmələ gətirib Şura Rusiyası əleyhinə hərbi etməsinlər. Hələlik bu təbliğatın səmərəsi olmamışdır.

Yorkşir mədənlərində nə olur?

Londondan xəbər verilir, Avam Kamerasında Konneli Ceyms Birinci nazirdən Yorkşir kömür mədənlərinin nə kimi halda olduğunu sual etmişdir. Lloyd Corc cavab vermiş ki, son 24 saatda qayət xətrəli [təhlükəli] və gözlənməyən hadisələr üz vermişdir və getdikcə bu hadisat kəşbi-siddət etməkdədir [siddətlənməkdədir]. Mübahisə əsnasında kömür

mədən əməlləri [fəhlələri] maşın və digər dəzgahlarda işləyən əməlləri dəvət etmişlər. Ona görə də, bir çox mədənlər xarab olmuşdur. 75 kömür mədənləri su altında qalıb, əməllər suları çıxarmaqdan imtina etmişlərdir. Xətrəli əhval əməllə gəldiyindən, vəziyyət dəxi də fənalaşmışdır. Mədənlərin suya qərğ edilməsindən dolayı bir çox mədənlər sahibləri müflis olacaqlardır. Yorkşir mədənləri İngiltərə Krallığında böyüklüyündə ikinci dairəni tutur. Hökumət mədənlərdən suyu çıxarmaq üçün oraya matroslar göndərmişdir. Hökumət mədənlərə Erik Qeddesi göndərmişdir ki, su altında qalan kömür mədənlərindən suları çıxarsın.

Florensiyada həyəcan

Romadan xəbər verirlər ki, Florensiyada bahalıqdan dolayı vaqə olan iğtişaş zamanında əhali artıq dərəcədə inadlıq göstərmişdir. Qəzetələr çıxmamışdır, hamısı tətillər idi. Bir çox yaralananlar var idi. Sair şəhərlərə də həyəcan sirayət eyləmişdir [keçmişdir]. Ankon[a]da mağazaçılar özləri mağazalarını zəhmət birjasına vermişlərdir. Bu mağazaların üzərində yazılmışdır: “Millet ixtiyarına zəbt edilmişdir.” Təslim edilməyən mağazalar camaat tərəfindən dağıdılmışdır. Faens[a]da ümumi tətillər elan edilmişdir.

Bolşeviklərin məlumatı

Kolçakın ricətinə dair

Moskva - Əsirlərin dediyinə görə, Kolçak dəstələri Perm səmtində külli miqdarda qüvvələr cəm etməkdədirlər. Onların təcili surətdə ricət etmələrində [geri çəkilmələrində] iki alayın qorxaqlığı səbəb

olmuşdur ki, qırmızı süvari hissələrinin qabağında müqavimət göstərmədən fərar etmişlərdir.

Foşun tədbiri

Helsinqfors [Helsinki] - General Foşun əmrinə görə, hökumət tərəfindən Fransanın zabitinin qan bahası olaraq bir milyon marka miqdarında məbləğ verilməyincə almanların əsirləri azad edilməyəcəklərdir.

Kolçakın qəbulu haqqında

Penza - “Donskiye vedomosti” qəzetəsinin yazdığına görə, Serbiya Hökuməti Kolçak hökumətini tanımış və onun bu günlərdə Belqrada varid olmuş [gəlmiş] səfirini qəbul etmişdir. İspaniya Hökuməti dəxi öz nümayəndəsini Kolçakın yanına göndərmişdir.

Nikolayev - İstanbulda yığılmış olan rus kadetləri xalq sosialistlərindən ibarət olan bir məclis Kolçakın hökumətlər tərəfindən tanınmasını təbrik etmişdir.

Ticarətin iflası

Berlin - Almanyanın bir çox yerlərində ticarət və mədəniyyət [mədəncilik] işləri get-gedə fəna bir hala düşməkdədir. Bir çox fabriklar qapanıb və əməllər qulluqdan kənar edilirlər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Volqada

Tsaritsından “Utro yuqa” qəzetəsinə yazılır:

9-cu ordunun yerdə qalanı zahirən

Saratov tərəfindən 4-cü ordudan imdadiyyə [kömək] alaraq çalışırlar ki, pişdar [avanqard, öncül] müharibə ilə general Vrangel ordusunun qarşısını saxlasınlar. Qırmızı qoşunlar yeni səngərlər işğal edərək Varkino-Şepkin kəndlərinin yolunu Volqanın sol tərəfində bağlamışlardır. Şimal tərəfində onların iki dəstə süvariləri vardır. Səngər iki cərgə xəndəklərlə möhkəmləndirilmişdir. Bundan əlavə, oraya 12 ədəd top qoyulmuşdur. Bunlardan əlavə, onların uzaqvuuran toplarla təchiz edilən paroxodları sol cinahın müdafiəsini möhkəmləndirir. Bolşeviklər Varkinodan hücumə keçmək istəmişlərdir, lakin dərhal dəf edilmişlərdir. Fərariyərin sözüə görə, Dumenko süvarisinin bir hissəsi barj ilə Volqa nəhrinin sol kənarına keçmişlərdir. Buna da səbəb dəstə komandirinin ricası olmuşdur. Zira ətrafda olan süvari alay gücdən düşmüş imiş və imdadiyyə gəlmədən bir şey görülməyirmiş. Hərçənd bir çıxışla Kamışini almaq mümkünsə də, lakin bolşeviklər oranı dəhşətli müharibə etmədən verməyəcəkdirlər.

Kamışinin alınması

Don ordusu ərkani-hərbindən [qəragahından] Kamışinin alınması haqqında rəsmi xəbərlər alınmışdır. Bolşevik əsgərlərinin qalanları Tarasov yolu ilə qaçıb Don əsgərləri tərəfindən təqib edilməkdədirlər.

Krasnovodskın bombardmanı

Avqustun 1-də Krasnovodskdan qaçqınlarla bir paroxod Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Gələnlərin rəvayətinə görə, bolşevik aeroplanları Krasnovodsk

üzərində uçub bir çox bomba tökmüşlərdir. Bombalardan biri İngiltərə ərkani-hərbinə [qəragahına], digəri dabravol ordusu cəbbəxanasına düşüb böyük partlayış olmuşdur. Həman gecə İngiltərə və dabravol ordusu ərkani-hərbi Petrovska getmişlərdir. Şəhərdə böyük həyəcan vardır. Şəhər əhalisinin bir hissəsi Petrovska, digər hissəsi Bakıya qaçmaqdadırlar.

İrəvan hadisələri

Ən mövsuq [etibarlı] mənbələrdən verilən xəbərlərə görə, İrəvan quberniyasındakı axırncı hadisələr münasibətilə oraya İngiltərə əsgərləri göndəriləcəkdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

İtaliya və Azərbaycan

İyulun 31-də Qafqaziyadakı İtaliya hərbi heyətindən Xariciyyə Nəzarətində işbu məzmununda bir kağız alınmışdır:

“İtaliya Krallığı Xariciyyə nazir və müavini həzrətləri mənə, sizə məlum etmək üçün işbu təliqəni [rəsmi məktubu] göndərmişdir:

Gedəcək İngiltərə qoşunları əvəzində Qafqaziyaya İtaliya qüvayi-əsgərisi [ordusu] gəlməyəcəkdir.

İtaliya Krallığı sizin Cümhuriyyət hökumətilə daima iqtisadi, ticarəti, maliyyə və sənaye əlaqələri peydasına çalışacağı kimi, onların təmininə də çalışacaqdır. İşbu məqsədlə İtaliya Hökuməti bütün vəsait əldə edilməsinə, məsələn texnik müşavirlər (inspektorlar) irsalına [göndərilməsinə] hökumətiniz icazə verərsə, ha-

zırdır. Buna görə İtaliya heyəti Qafqaziya qalacaqdır ki, nə istəsəniz, yerinə yetirsin.

İtaliyada yeni-yeni işlər başlanır ki, hər iki məmləkətin hökumətləri biri-birinə müavinətdə bulunmaqla ümumi mənafeyi mühafizə və müdafiə etsinlər. Həzrətlərinizi inandırırım ki, İtaliya Krallığı Hökuməti sizin vətəninizə aid bütün məsələlərə vaqif olduğundan, ən ciddi maraqla yaxın zamanda Sülh Konqresində başlanacaq mübahisələrdə iştirak edəcəkdir.”

*Zaqafqaziya İtaliya heyəti müdiri
polkovnik Şarles Mişel*

Kuban və biz

İşbu günlərdə Yekaterinodardan alınan məlumatlara görə, xalq miyanında [arasında] Könüllü orduya olan əlaqə büsbütün dəyişərək ixtilaf tövliid etmişdir [əmələ gəlmişdir].

İyulun 7-də, məlum olduğu üzrə Yekaterinodarda Cənubi Rusiyanın, yəni Kuban, Terek və Donun nümayəndələri iştirakı ilə bir ictimai [yığıncaq] dəvət edilmişdi. Buraya Dağıstan, Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan nümayəndələri də dəvət edilmək qət edilmişdi [qərara alınmışdı]. İşbu məsələ Rada tərəfindən Denikin Kolçakı qəbulundan dolayı qalxmışdı. İşbu qəbul məsələsi Kuban kazakları miyanında böyük narazılığa səbəb olmuşdu. Bu məsələnin əleyhinə olduqlarından başqa, vahid Rusiya məsələsinə öylə ziddirlər ki, Denikin ilə mübarizəyə hazırlanırlar.

Kazaklar Denikin Zaqafqaziya və Don cümhuriyyətlərinin hüququnu qə-

bul etdiyi haqqında verdiyi təminatla heç inanmaq istəməyirlər. Zira Denikin, işi yaxşılaşan kimi Dağıstan ilə bulunduğu əlaqə üzrə digər Qafqaziya cümhuriyyətləri və Don ilə də rəftar edəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], kubanlılar Qafqaziya nümayəndələrinə müraciətən rica etmişlər ki, çağırılacaq konfransda iştirak etsinlər. Heç olmazsa bunun mənafevi tərəfdən əhəmiyyəti olacaqdır. Zira, kubanlıların ordu və maddi cəhətləri təmin edilmişdir.

Kuban nümayəndələri daima, şimdiki də deyirlər ki, Denikin ilə bərabər bolşeviklər əleyhinə iştirak edəcəklərdir. Fəqət Ukraynada Ukrayna istiqlaliyyətçiləri əleyhinə gedəmməzlər. Öz istiqlaliyyətlərini elan etmiş başqa millətlərlə də böylə müamilatda [rəftarda] bulunacaqdırlar.

Hal-hazırda isə kubanlıların fikirləri fəqət [sadəcə] vahid Rusiya və dabravollar əleyhinə mübarizədə bulunmaqdır. İşbu mübarizə üçün də qafqaziyalıların nümayəndələri mənafevi müavinət üçün dəvət edilirlər.

Kubanlıları Tiflis Konfransına çağırılmamaq təəccübə götürür. Zira Qafqaziya cümhuriyyətləri hüquqlarını paymal etmək [tapdalamaq] Kubanın da istiqlaliyyətinə böyük zərbədir. Onların əqidəsinə, istiqlaliyyətləri fəqət kəndi müqəddəratlarını əllərinə almış millətlərlə bərabərlikdə mühafizə etmək olacaqdır. İşbu kontakt isə konfrans vasitəsilə vücuda gəlir.

Təəssüflər olsun, Azərbaycan Yekaterinodar ilə əlaqənin fənalığından dolayı işbu xəbəri gec almışdır. Vaxt isə ən axırı 25 iyul olmuşdur.

RƏİSİ-VÜKƏLA VƏ HƏRBİYYƏ NAZİRİ HƏZRƏTLƏRİNİN QUBA QƏZASINI TƏŞRİFLƏRİ

Qusarda

24 təmmuz Qusar həyatında unudulmaz bir xatirə buraxacaqdır. Qusar ömründə görmədiyi təntənəli bir gün keçirmiş, təsvir və təhriyə [yazıya] sığmaz böyük bir bayram etmişdir. Hər tərəfdə bayram olduğu hiss edilir.

Hər kəsin üzündə bəşəşət [sevinc] əlaməti görülürdü. Hər yer şən, hər nəzər bərraq [parlaq] idi. Evlər ziqiyət [ziyəmətli] xalılar və parçalarla müzəyyən edilmiş [bəzənmiş], yeni bayraqlar iftixarla şu mənzərəyi-ruhnəvazi [ruh oxşayan mənzərəni] seyr edir və artıq şu türk elindən ayrılmayacağını və şu türk sancaqlarından qoparılmayacağını ümuma bildirdi. Minlərcə toplanmış əhali sübhün danı atmadan soqaqlara [küçələrə] dolmuş və ta Xudat şosesinin xeyli hissəsinə qədər uzayıb getmişlərdi. Əsgəri hissələrdə müşahidə olunan hərəkətlər, yapılan hazırlıqlar böyük vücudların bəklənildiyini andırırdı.

Saat 11 radələrində avtomobilin ququsu ta uzaqlardan eşidilincə, əhali və əsgər içində həyəcan qalxaraq “gəlirlər, gəlirlər” deyə yek-digərini təbşir edirlərdi [bir-birlərinə muştuluq verirdilər].

İstiqbala [qarşılamağa] çıxmış baş zabitan və süvari əsgərlər məyyətlərində [müşayiətində] olaraq, böyük müsafirlər Qusara varid [daxil] olur və musiqiçi əsgərlərin tərənnümsaz olduğu Azərbaycan marşı nəğmələri altında avtomobil-dən enirlər.

Əsgərlər içində görünən nizam və in-

tizamı və şu türk fədai qəhrəmanlarının görünüşünü, sağlam üzlerini, bəşşət [fə-rəhli] çöhrələrini, qələmlə təsvirə müqtədir olamadığım bayram büsatını, bütün şu dəsgahı və ruh yüksəkliyini insan gördükdə biixtiyar gözləri yaş ilə dolur və üzünü asimana tərəf çevirərək:

– Rəbbim, şu qartallar türk yavrularını dırlarmı? Şu qəhrəmanlar vətənimizin, Azərbaycanımızın, türk elinin müdafiələrindədir [müdafiəçiləridirmi]? Əgər böyləysə, artıq nədən xofumuz olsun? Oh, Rəbbim, inayətini kəsmə! – dəruni [ürəkdən gələn; daxili] bir dua ilə cənabi-haqqa yalvarırdı.

Rəisi-Vükəla həzrətləri əsgərləri salamladıqda, bir ağızdan çıxan kimi:

– Əleyküməssalam...

– Afərin! – dedikdə:

– Çox sağ ol! – sədəsı qoca dağlara əks-əndaz olaraq [səs salaraq, əks-səda verərək] ta asimanlara qədər yüksəlirdi.

Rəsmi-keçidi Sədri-əzəm [Baş nazir] həzrətləri qəbul edib musiqi sədəsı altında buraxmış olduğu əsgərin keçişini, şahinvari yürüşlərini və şu dəmir mövcələrinə [dalğalarını] seyr etdikcə əzəmətli günlərimiz xatirə gəlir, sövlətləri [hücumları] ilə cahanı lərzədar edən [titrədən] ulu Teymur və Çingiz bütün böyüklükləri ilə göz qarşısında mücəssəm olurdu [canlanırdı].

Saat 12 tamamda Sədri-əzəm, Hərbiyyə naziri və məyyətlərində bulunan Quba qaimməqamı [Əmir xan] Xoyski həzrətləri və başqa məyyəət ərkanı [müşayiət edən digər şəxslər] alay komandanları tərəfindən zabitlər yığınağında (Ofiserski sobraniya) ziyafətə dəvət olunurlar.

Ziyafət məclisində

Ən əvvəl Rəisi-Vükəla Yusifbəyli Nə-sib bəy həzrətləri Hərbiyyə naziri şərə-finə piyalə qaldıraraq, az zaman içində bu qədər yüksəklikləri haiz olan [uğurlara nail olan] əsgəri işlərimiz və əsgərlər içində bərpa edilən dəmir intizam ordumuzun təcrübəli və müdəbbir [müdrük] əllərdə olduğunu sübut etməsini və bununla da ordumuz başında duran şanlı qartalımız general Mehmandarov həzrətlərinə mədyun [borclu] olmamızı söyləyirlər.

Hərbiyyə naziri dəxi, hökumət başında duran Yusifbəyli həzrətlərinin fəal olduğu qədər millətini də sevmiş olmasından və onun (Hərbiyyə nazirinin) hər istək və arzusunu yetirməklə bərabər, hər inadını qəbul etməsindən ordumuzu bugünkü mövqeyə yetirə bildiyini qeydlə, Rəisi-Vükəla həzrətləri şərəfinə piyalə qaldırırlar.

Və yenə Hərbiyyə naziri həzrətləri ikinci dəfə piyalə qaldıraraq:

– Mən bu qədəhi qaldırıram şu üç qartalın şərəfinə ki, onlardan biri əxlaq və nizamca xeyli dun [aşağı] bir mərtəbəyə enmiş və bəlkə də bir haydud [quldur] dəstəsi şəklini almış Konni [süvari] Tatarski polku bugünkü təhsinlərə [al-qışlara] layiq mövqeyə yüksəltməyə müvəffəq olan [Teymur bəy] Novruzov əfəndi, ikincisi İkinci Quba alayı içində gözəl bir intizam bərpa etmiş və əsgərlərin heysiyyət və şərəfini gözəddərək cismən və ruhən yüksəlmələrinə müvəffəq ola bilmiş [Şirin bəy] Kəsəmənki və üçüncüsü də daha ziyadə şu alayların şərəfli bir mövqe işğal etməsinə xidmət edən və şu yolda var qüvvəsi ilə çalışan Quba

qaimməqamı polkovnik [Əmir xan] Xoyski həzrətləridir, – deyir.

Saat 2 tamamda müsafir əfəndilər Qusarı tərki ilə Xudata tərəf rəvanə olurlar. Hərbiyyə naziri həzrətləri Xudat mövqifində [stansiyasında], göstərmiş olduğu hünərindən naşi [ötrü] konni Tatarski polk komandanı Novruzov əfəndi rütbələrinin general-mayorluğa tərifi edildiyini [qaldırıldığını] teleqrafla məlum edərək, Kəsəmənkiyə də ayrıca razılıq teleqramı göndərilir. Xudatdan Yalamaya hərəkətlə cəbhəni nəzərdən keçirdikdən sonra Xaçmaza övdət buyururlar [qayıdırlar].

Qubada

Rəisi-Vükəla həzrətləri və Hərbiyyə nazirinin Qubaya təşrif gətirəcəkləri xəbəri alınmaqla, şəhər bir bayram vəziyyəti aldı. Şəhərin mədxəlində [girəcəyində] taqi-zəfər tikilib [zəfər tağı quraşdırılıb], evlər, balkonlar və bütün hökumət dəftərxanaları xalılar, bayraqlar, çiçəklər və şaxlarla donadılmağa [budaqlarla bəzədilməyə] başlandı. Şəhərin hər tərəf[in]dən zurna və tar səsi eşidilib, dükan-bazar qapanıb, əhali taqi-zəfər cənbində [yanında] toplanaraq saatlarca müntəzir dururlardı və hər gün “bu gün gəlməli olmadılar” xəbərini alıb məyus və məğmum [qəmli] qayıdırlardı.

Ayin 24-nü axşamın saat 9-na kimi bəkləmişlərsə də, yenə arzularına yetişəmməmiş, məhrum qayıtmışlardı. Həman axşam ali müsafirlər saat 10 radələrində təşrif gətirmişlərdi. Bu xəbər bir ildırım sürəti ilə şəhərin hər tərəfinə yayılmış, artıq sabaha qədər bəkləməyə səbri olmayan əhali böyük bir izdihamla müsafir əfəndilərin mənzili olan qaim-

məqamın evini əhatə etmiş və “ura”, “yaşasın” sədaları ilə şadlıqlarını izhar etmişlərdir. Rəisi-Vükəla ilə Hərbiyyə naziri həzrətləri istirahət oduqlarından balkona çıxaraq toplanmış əhalini salamlamışlardır.

Ertəsi günü səbh tezdən əhali yenə qaimməqam evi tərəfə axın-axın axmağa başlamış və qaimməqamın evi ətrafı toplanmış əhali tərəfindən xınca-xınc dolmuşdur və partizan atlı dəstəsi dəxi əhalini bir halqa kimi araya alaraq nizamlı mühafizəyə durmuşlardır. Rəisi-Vükəla həzrətləri ruhani və ağısaqqalları və yəhudi camaatı ruhani və ağısaqqallarını hüzura qəbul edib, mehribanənə qonuşaraq əhval-pürsan olmuşlardır.

Saat 9 tamamda Rəisi-Vükəla həzrətləri toplanmış əhaliyə tərəf çıxıqdı, qədəmləri altında iki heyvan kəsilir və məyyətlərində bulunan katib şikayətçilərin ərizələrini qəbul edir.

Əhali namından Quba Bələdiyyə rəisi [Rəisi]-Vükəla həzrətlərini təbrik edirlər:

“Bu gün cümə günü olduğu üçün əlmi-islamın hər tərəfində bayram edilir. Amma biz Quba əhalisi üçün bugünkü bayram ikiqat məziyyəti havidir [ikiqat əhəmiyyət daşıyır]. Zira bu gün şəhərimizi sizin kimi ali bir vücud mübarək qədəmləri ilə təşrif buyurmuş. Keçirdiyimiz böhranlardan, fəlakətli günlərdən sonra, daşnak quldurları təpikləri altında əzildiyimizdən sonra sevimli hökumətimiz rəisinin lütfən əhvalımızdan xəbər bilmək üçün təşrifləri mütləq bir bayram və böyük bayram adlanmalıdır. Möhtərəm əfəndi, Azərbaycan istiqlalı fikri ən əvvəl zati-alilərinizin başında doğmuş və bütün Azərbaycan türklüyünün əxəssi-amalı

[ən uca amalı] olan şu müqəddəs fikri vücuda çıxarmaq üçün uğradığınız müşküləti nəzərə almayaraq, heç bir fədakarlıqdan çəkinməmişiniz. Türk kütləsinin bir zamanlar arzusu olan həman fikir, Allahül-həmd [Allaha şükür olsun], bu gün bir həqiqət olaraq meydana çıxmış və sizlərin qeyrət və həmiyyətləriniz sayəsində boynumuza taxılan əsarət zəncirləri artıq qırılmış, vətənimiz qasib [qəsbkar] və müstəbid əllərdən xilas edilib, babalarımızın müqəddəs ruqları kəndimizə qayıtmışdır.

Bir çox irqdaşlarımızın məsum qanları bahasına bizə mal olmuş istiqlalımızın mühafizə ediləcəyinə və bir daha təhti-əsarətə [əsarət altına] düşməyə bütün-bütünə məhv oluncaya qədər millətimiz riza göstərməyəcəyinə imanımız bərqərar olmaqla bərabər, sizin kimi zati-həmiyyətərvərin hökumətimiz başında durması və general Mehmandarov kimi təcrübədidə [təcrübəli] qartalın ordumuz başında olması iman və etiqađımızı daha mətin surətlə təqviyə [gücləndirir] edir, əfəndim! Yaşasın Azərbaycan Hökuməti! Yaşasın istiqlal!”

“Yaşasın” sədaları asimanlara qədər tənindənaz olur [əks-səda verir].

Bədəhu [bundan sonra], müsəlman və yəhudi ruhaniləri tərəfindən ayini-dua icra edilərək hökumət ərkanı üçün dualar edilir.

“Müsəvat” firqəsi namından [Əbülqasım] Rüstəmzadə əfəndi əziz qonaqları təbrik etdikdə, “Yaşasın Azərbaycan!”, “Yaşasın Müsəvat” sədaları ətrafı lərzədar edir. Sonra ağac tufənglərlə nizama durmuş çocuq əsgər alayı içindən bir çocuq çıxaraq olduqca fəsih [səlis] bir lisan-

la Rəisi-Vükəla həzrətlərini aşağıdakı sözlərlə təbrik edir:

“Möhtərəm müsafirlərimiz, xoş gəldiniz! Bu gün sizin gəlmənlə gözlərimiz rövşən [ışıqlandı] və köüllərimiz şən oldu. Həqiqətən, əlhəl [hal-hazırda] sizin yorulmaq bilməyən hümmətiniz sayəsində millətimiz möhtəşəm bir ordu, müntəzəm bir armiya görməyə nail oldu. Biz əbnayi-vətən [vətən oğulları], işbu nəzərə çarpan kiçik alayımızla vətən yolunda əsgərlik vəzifəsinin nə qədər müqəddəs olduğunu və gələcəkdə bizdən vətənə bir böyük, müntəzəm bir alay təşkil olunmaqla birləşməni göstəririz. Bununla demək istərik ki, hal-hazırda əsgərlik bizim namusumuz, qeyrətimiz və iffət və ismətimizin sədd və hasarıdır. Bu hasarı bəkləmək hər bir fərdi-əfradi-vətənə [vətən əhalisinin hər bir fərdinə] vacib və lazımdır. Biz bu alayımızla vətənə olan səmimi məhəbbət və sədaqətimizi izhar edib, əfradi-vətənə bir nümunə və örnək oluruq. Xudavəndi-əhədiyyət [bir olan Allah] ümumən ələmi-islami və xüsusən sizi və bizi məqsədimizdə müvəffəq buyursun. Amin!”

Və yenə “yaşasın” sədələri göylərə yüksəlir. Rəisi-Vükəla həzrətləri cavab olaraq:

“Sizin qlavanız [Bələdiyyə sədriniz] məni çox yüksəlttilər. Deyə bilərəm ki, vətənimizdə heç bir fərqli adam yoxdur. Biz hamımız vətənin nökrəyiz. Bizim padşahımız vətən və bu torpaqdır. İştə, padşahımız olan vətənə xidmət bizim vəzifəmiz olduğu kimi, onun yolunda fədakarlığa qatlaşmaq da vicdani borcumuzdur.

Vətən iki şeylə mühafizə edilir. Əvvəlcisi maarifdir ki, onun təminatına [ya-

yılmasına] mütəəddid [çoxsaylı] məktəblərin güşadı [açılması] ilə çalışmalıdır və hökumətə də vacibdir ki, şu yolda lazımı köməliyi etsin və edəcəkdir də. Camaat da gərək hökumətə yardımçı olub məktəblərin çoxalmasına, xəstəxanalar açılmasına sərfi-hümmət etsin.

İkincisi əsgərlik məsələsidir ki, əsgərliyə soyuq baxmış olarsaq, arzumıza nail olammarız. Biz gərək əsgərlik işlərinə var qüvvəmizlə çalışaq. Əsgərlikdən qaçanlar xaindirlər. Onları gərək aramızdan çıxaraq. Mən Qubadan çox razıyam, əsgərliyə həvəslə gəlirlər.

İstiqlalımız gənkdir və bütün cahanın gözü bizdədir. Bizim hər addımımıza diqqət edirlər. Biz imtahan veririk. Gərək bizim hər işimiz göstərsin ki, millət layiqdir. Gözümün qabağında duran bu uşaqlar (uşaqları göstərərək) sübut edir ki, bu millət yaşayacaq. Lakin biz gərək dünyaya isbat edək ki, biz yalnız özümüzü idarə etməyi deyil, başqalarını, yəni türk və islamlardan qeyrilərini də idarə etməyi bacarıq. Azərbaycan bizim vətənimiz olduğu kimi, bizimlə birlikdə yaşayan qeyri-islamın da vətənidir. Ona görə lazımdır ki, qonşularımız yəhudi və qeyrilərlə hüsn-rəftarda bulunaq. Onların da borcudur ki, vətənlərinə sadıq olsunlar. Yenə təkrar edirəm, cahanın gözü bizdədir. Yaşamağa layiq olduğumuzu isbat edəlim.”

Alqış və “yaşasın” sədələri hər tərəfi vəlvələdar edir. Saat 10-un yarısında ali müsafirlərimiz və əziz qonaqlarımız avtomobil ilə Xaçmaza əzimet edirlər [yola düşürlər].

H. R.

MƏTBUAT

Ermənistan dövləti ərazisində yaşayan və kəndisini azərbaycanlı bilib də ermənilərə tabe olmaq istəməyən sadıq türklərin qanlı faciəsi davam edir. Bu vaxtadək quldurluq təriqi [yolu] ilə hər əlinə düşən müsəlmanı, xüsusən türkü öldürməyi özünə borc bilən daşnak quldurları, nəhayət daşnak hökumətinin əmri ilə İrəvan quberniyası dairəsindəki dindaş, vətəndaşlarımızı guya qırıb qurtarmaq, ya tabe etmək qəsdı ilə nizami müharibə başlamışlardır. Fəqət hüququnu almağa əzm etmiş, erməni hökumətinin bütün “səfa və ləzzətlərini” görmüş olan hüriyyətpərvər qəhrəmanlar qana bələşmək bahasına da olsa hüquqi-milliyələrini vermək istəməyirlər.

Buna görədir ki, Vedi, Şərur, Naxçıvan ətrafında qan sel kimi axır. Lakin “Hayastan-Aşxatavor”, sanki bu da azmış kimi daha şiddətli müharibəyə dəvətlə yazır ki:

“Türk agentləri ilə tatar bəylərinin qanlı fəaliyyəti davam edir. Mürtəcə xanlarla birləşərək bunlar cavan demokratik cümhuriyyətimizin əsasını sarsıtmaq istəyirlər. Bunun müqabilinə qəti tədbirlər görməlidirlər. Müttəfiqlər Azərbaycan Hökumətini qane etməlidirlər ki, Ermənistan qarşı ədavətin heç bir səmərə verməyəcəyini öz dindaşlarına anlatsın. Qəti tədbirlərlə, ağalar və paşaların inadını sındırmaq lazımdır. Xalqı ağıllandırmalıdır. Qəhr olsun yumşaq siyasət. Qəti və ciddi tədbirlər görməlidir.”

Fəqət böylə şüar ilə inanmayırız ki, daşnak mühərrirləri sülh bərpa edə bilsinlər. Sülhün təmini üçün haqq və hür-

riyyət istəyən, xalqı qəti və şiddətli tədbir, yəni silah gücü ilə ağıllandırmaq-dansa, daşnak politikaçılarına əqli-səlim [sağlam mühakimə] təlqin etmək və camaata yaşayış ixtiyarı vermək lazımdır.

Digər bir məqaləsində məzkur [adı çəkilən] qəzetənin baş mühərriri daha da qızır, acıqlanır, atəş və ildırım saçır. Hətta bir dərəcəyə varır ki, “tatarları” unudaraq ümum daşnak olmayanlara elani-hərb edir. Nəhayət hökumətə diş göstərir. Yazır ki:

“Hər tərəfdən biz, türk-tatar mürtəcə həşəratı ilə əhatə edilmişiz. Bizim hökumətimizin yumşaq siyasəti və təhəmmülkarlığı [tolerantlığı] dövlət əleyhinə cinayətdən ibarət bir hərəkətdir. Hamı və hər şey vətənə fəda olmalıdır. Kadet, İctimaiyyəni-amiyyun [Sosial-demokrat] və İctimaiyyəni-inqilabiyyun [Sosialist inqilabçılar] firqəsinə mənsub olanların böylə bir zamanda kənara çəkilib iştirak etməmələri xəyanətdir. Demokratıyanın şüarı «Hər yerdə əksinqilaba qarşı hər b» olmalıdır.”

Doğrudur, zəmanədə “əksinqilab” sözü öylə bir qüvvəyi-incirariyyə [elastiklik] kəsb etmişdir ki, hər tərəfə çəkmək olar. Fəqət hankı tərəfə çəkəcək olarsa, qəzetə bizcə daşnaklara elani-hərb edir. Çünki “əksinqilabçı” – menşeviklər nəzərində bolşeviklərdir, bolşeviklərcə eserlər, eserlərcə kadetlər. Xülasə, hankı firqəni sorsan özündən başqalarını əksinqilabçı adlandırır. Hətta Bakıdakı bolşevik “Ədalət” firqəsi Hacı-Tərxanda yoldaşlarının qətli münasibətilə Hacı-Tərxan bolşeviklərini əksinqilabçı elan etmişdi. Bu surətlə mövcud firqələrin həpsi əksinqilabçıdır. Və çünki öylə bir firqə

yoxdur ki, daşnaklar onunla ittifaq bağlamamış və “tovariş” olmamış olsun, ona görə də, əksinqilaba hər kəs elani-hərb etsə, mütləqə daşnaklarla müharibə etmiş olar. Bu mülahizə ilə biz “Hayastan-Aşxatavor” qəzetəsinin bu sözlər.....

YUSİF VƏZİROVUN MƏRUZƏSİ

(*sonu*)

Sizə bir qədər də bolşeviklərdən məlumat vermək istəyirəm.

Mən birinci dəfə olaraq bolşevikləri Kiyevdə görmüşdüm. O zamanlar bolşeviklərin yeni iş başına keçərək Rusiya ümuri-idarəsini [idarə işlərini] əllərinə alan vaxt idi. Ukraynaya hücum edib onların təşkil etdikləri milli hökuməti dağıtmışdılar. O vaxt bolşeviklər Kiyevdə yapmadıqları dəhşət buraxmadılar. Üç-dörd gün içərisində yalnız Kiyevdə beş min nəfərdən artıq adam qırdılar. Şəhərin küçələrində qan adəta [sanki] su kimi axırdı. Kimsəyə fərq qoymayı, müqəssir və günahsız yek-digərindən [bir-birindən] ayırmayırdı[lar]. Hətta məktəb çocuqlarınadək belə qırdılar. İyirmi beş gün şəhərdə qalmaqla, Kiyev kimi gözəl bir şəhəri xarabazara döndərdilər. Sonradan nemes qüvvəsi Kiyevə gəldiyində, çəkilib getdilər.

Tale məni ikinci kərə də bolşeviklərə rast gətirdi. İki ay yarım bundan əvvəl mən bolşevikləri Odessada gördüm. Bu kərə bolşevikləri büsbütün təsəvvürümün xaricində tamaşa etdim. Mən bolşevikləri Kiyevdə gördüyüm kimi hiss

edirdim. Bolşevik əsgərlərini bir taqım cındır əlbisəli, nizamsız əsgər kütləsindən ibarət bildirdim. Lakin yanıldığımı andadım. Bu kərə Odessanı işğal edən Qırımızı orduda bir intizam müşahidə etdim. Bolşeviklər adəta burju misalı yeni və təmiz əlbisə ilə müləbbəs [geyinmiş] idilər.

Bununla bərabər, Odessada bolşeviklərin vürudundan [gəlişindən] əvvəl, hökumət dabravollarda olan zaman bir hərc-mərclik var idi. Şəhərin həyatı büsbütün alt-üst olmuş, hər zaman, xüsusən gecələr kefli əsgərlər güllə atır, xalqın hüzur-rahətini pozurdular. Əksərən soyğunçuluqlar vəqə olurdu. Şəhərdə yek-digərinə zidd iki dürlü tərzi-həyat var idi. Birisi Kiyevdə işrətdə son dərəcə ifrata varmış, digəri səfalətdən, aclıqdan son dərəcə təfritə uğramışdı. Hər küçə başında acından yerə yığılara qəşş edən qadın və çocuqlara əksərən təsadüf edilirdi. Adəta bu, bir adi şey olmuşdu. Bununla bərabər, hər neçə gündən bir qəzetələrdə səfil bir ailənin tamamilə acından qırılıb öldüyü və kimsənin ondan xəbəri olmadığı oxunurdu.

Aclıq və səfalət bu dərəcəyə çıxdığı bir halda, digər tərəfdən qənnadı dükanlarında gözəl şəkərləmələr, restoranlarda ləziz xörəklər və yeməklər öz qaydası ilə satılır, şəhərin ikinci sinfi – zəngin və sərvətdar qismi əbədən [əsla] kəndi istirahətini pozmayırdı. Şəhərin bir hissəsi işsizlikdən və yoxsulluqdan qırılıb tələf olur, digər hissəsi hər gecə klublarda, əyləncə yerlərində eys-ışrətdə milyonlar sərf edirdi, görülən acı və səfalətli mənzərədən əbədən mütəəssir olmayırdı. Budur ki, yek-digərinə düşməni,

heç bir təriqlə [heç bir surətdə] barışamayan iki cərəyan müşahidə edilirdi. Bu da adi bir həyat surətini almışdı.

Mən bolşevikliyin nə olduğunu, onun qüvvətini o zaman hiss etdim. Hiss etdim ki, Rusiyada bolşevizmi doğuran Rusiyanın tərzi-həyatı olmuşdur. Bolşevizmin qüvvəti Rusiyadakı ədalətsizlikdən nəşət etmişdir [əmələ gəlmişdir]. Çünki səfalətin müdhiş qaranlıqları içərisində əzilən, inləyən və can verən böyük bir kütlənin yeganə bir ümidi, düşdüyü vərtədən [təhlükədən] xilas olmaq üçün yalnız bir çarəsi var idi. Yəni özünün xilasını, nicatını yalnız bir şeydə görürdü. O da bolşevikdən ibarət idi.

Mən əsasən bolşevizmə ziddəm. Bolşevizm heç bir millət üçün, xüsusən bizim kimi əsarətdən yenicə xilas olmuş millətlər üçün heç bir səadət gətirməz. Bolşevizmin sonu hərc-mərclikdir. Biz gərək bolşevizmin öz vətənimizə gəlməsinə bütün ciddiyyətimizlə mane olaq. Bunun qarşısını almaq üçün bolşevizmi doğura biləcək ədalətsizliyi məmləkətimizdən rəf və dəf etməliyiz [aradan qaldırmalı və uzaqlaşdırmalıyız]. Bolşevizm aclıqdan və səfalətdən çıxır. Bunun üçün millətimizin əksəriyyətini təşkil edən fəhlə və kəndli sinfinin iqtisadi həyatını yoluna qoymalı, torpaq məsələsini onlara əlverişli bir surətdə həll etməlidir.

Odessada, ərz etdim ki, bolşeviklikdən əvvəl bir hərc-mərclik müşahidə edilir, ehtikar gündən-günə şiddətlənir, bazarı açıqdan-açığa pul alış-verişi edilirdi. Bolşeviklərin vürudundan sonra şəhərin intizamsızlığına bir xatimə çəkildi. Ehtikarçılıq ləğv edildi. Bolşeviklərin bir

nöqsanı oldu ki, o da çörəyə məzənnə qoymaları idi. Onlar elan etdilər ki, çörək gərək üç manatdan satılsın. Bu elan çörəyin tamamilə qəhətliyinə səbəb oldu. Hətta girvənkəsi 100 manata çörək axtardım, tapa bilmədim. Şəhərdə zahirdə nizam var idi. Güclə xalqdan bir şey almayırdılarsa da, lakin tədriclə hər şeyi milliləşdirməyə başladılar.

Odessada bolşeviklərin süqutuna başlıca səbəb onlarda məruf [məşhur] olan “Den bednata” (Füqərə günü) oldu. Məlumunuzdur ki, bolşeviklər ayda bir kərə “Füqərə günü” adı ilə kasıblar faydasına ev əşyası və əlbisə toplayırlar. Hər kəsin iki dəst əlbisəsi, ayaqqabı və sairəsi varsa, birisini alırlar. Odessada dəxi böylə bir gün tərtib verdilər. Birinci olaraq Puşkin küçəsindən yığmağa başladılar. Bu küçə bir o qədər də burjuv küçəsi deyil. Arabaları o küçəyə sövq edilərək o günə məxsus seçilmiş şəxslər evlərə soxularkən məhəllə əhlində onların əleyhinə bir həyəcan başladı. Ən nəhayəti arvad-uşaq, gənc və ixtiyar ağaclar, daş və isti su ilə, hətta balta ilə onlara hücum etdilər. Şiddətli bir çarpışma vüqu buldu. Nəhayət, “Den bednata”-nı o gün ləğv etdilər.

Sonradan şəhərdə bolşeviklərin əleyhinə, o cümlədən olaraq yəhudilərin əleyhinə şiddətli fitnəamiz şayiələr nəşr edilməyə [yayımağa] başladı. Guya məruf [Nikifor] Qriqoryev bir yəhudi talanı salmaq fikrində imiş. Bu fikri bilən Odessanın komissarı ki, kəndisi də yəhudi idi, bunun qarşısını almaq qəsdini bu işi görmüş. Bolşevikləri yıxmaq üçün “vahid rusiyaçılar” rus əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətini] yəhudilərin əleyhinə qaldırırlar.

Mən şəxsən yəhudi əleyhinə deyiləm. Lakin burası var ki, bolşevik komissarlarının 99 faizi yəhudidir. Sağlar buna böylə rəng verirlər ki, yəhudilər Rusiyadan intiqam alırlar. Məşhur rus ədiblərindən Dostoyevski öz dnevnikində [gündəliyində] demiş ki, Rusiyanı yıxacaq bir amil olacaqsa, o da yəhudilər olacaq. Sağlar bolşevikliyi yəhudiliyə isnad verirlər. Bundan ötrü əllərində bir çox dəlilləri də var. Əvvəla bolşeviklərin rəsmi nişanlarını yəhudiliyə isnad verirlər. Məlumunuzdur ki, bolşeviklərin nişanı qırmızı ulduzdan ibarətdir. Yəhudilərin də milli nişanı ulduzdur. Budur ki, sağların qəzetələri açıqdan-açığa bolşevikliyi yəhudi bəlası adlandırırırlar.

Bir də, bolşeviklər ümumən dinlərin əleyhinədirlər. Onlar deyirlər ki, din millətlərin tiryəkidir. Moskvada məruf kəlisələrin [kilsələrin] birində bulunan məşhur bir “ikona” İsanın rəsminin üzərində cəli [iri; qalın] xətt ilə yazmışlardır:

“Din millətlərin tiryəkidir. Onları qəflət yuxusuna yatırmaqdan başqa bir qiyməti yoxdur.”

Habelə, hər kəs evində səlib [xaç] və İsanın rəsmi saxlasa, hökumətə müəyyən bir xərc verməlidir.

Bununla bərabər, ruslarda bir etiqad var idi: müqəddəslərin meyitləri hər zaman sağ və salamat qalar, onlar başqa adi insanlar kimi çürüməzlər. Bolşeviklər bunun yalan olduğunu isbat üçün bütün Rusiyada bulunan müqəddəslərin qəbirlərini camaat gözü qabağında açıb bunların yalan olduğunu aləmə isbat etdilər. Budur ki, ruslar bolşevikləri xristianlığın düşməni ədd [hesab] edir, hətta bolşeviklərlə mübarizə edən Kolçakin orduları

müqəddəslərin adları ilə adlanmışlar. Onların başında ruhbanlar durmuşlardır.

Bu gün Rusiyada din tamamilə qaldırılmış, kəbin və talaq məsələsini də ləğv etmişlərdir. Onlar tamam şeyləri əsəndən uçurub yerində istədikləri kimi yənidən bir şey bina etmişlər. Onlar hər şeyə ancaq zəhmət nöqtəyi-nəzəri ilə baxırlar.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Tələbələr arasında

Bir qaç gündür ki, Bakı Türk Müsəlman Tələbələr Komitəsi məmaliki-əcnəbiyyəyə [xarici ölkələrə] getmək və güşadı [açılması] Bakıda ehtimal olunan darülfünuna [universitetə] daxil olmaq arzusunda bulunan tələbələrin siyahısını tərtiblə məşğul idi. İştə, nəticə bərvəchi-atidir [aşağıdakı kimidir]:

İsveçrəyə 51 nəfər, Fransaya 13 nəfər, Türkiyəyə 4 nəfər, İtaliyaya 1 nəfər, Rusiyaya 17 nəfər, İngiltərəyə 3 nəfər, Almaniyaya 11 nəfər, cümlətani 100 nəfər. Şimdilik, məmaliki-əcnəbiyyəyə getmək istəyən tələbələrin hesabı şu qədərdir. Bakıda qalmaq istəyən tələbələrin hesabı 15 nəfərdir ki, bunlardan 14 nəfəri tibbiyə, 1 nəfəri tarix və ədəbiyyat şöbəsinə girmək arzusundadır. Siyahı davam edir.

Lehlər Rəisi-Vükəla hüzurunda

İki gün bundan əvvəl Lehistan [Polşa] Xariciyyə heyətinin üzvü S. Qrəbovski və polyaklıq koloniyası üzvü mühəndis L. M. Pekarski Rəisi-Vükəla [Baş nazir] Nəсіб bəy Yusifbəyli cənablarını ziyarət etmiş-

lər. Rəisi-vükəla Lehistan vəziyyəti ilə pək maraqlanmış və az vaxtda bir çox məsələlərdən bəhs etmişlərdir. Heyət Azərbaycan millətinin bəslədiyi arzuların tezliklə vücuda gəlməsini təmənna etmişdir.

Pristavın həbsi

Altıncı polis idarəsinin pristavı Axundov müqəssirləri döyməyinə görə qradonaçalnik tərəfindən üç ay həbsə alınmışdır.

Rəsulovun həbsi

Qradonaçalnikin xüsusi məmuriyyət çinovniki Rəsulov möhtəkirləri həbs etdiyi zaman 26 min rublə Nikolay pulu tutub özü üçün götürdüyünə görə həbsə alınmışdır.

Bolşevikin qaçması

Dünən gecə saat 10 radələrində bulvar qarşısında qəflətən şiddətli atışma başlanmışdır. Camaat qorxuya düşüb dağılmışdır. Nəticədə məlum olmuşdur ki, Port uçaqında həbsdə olan bolşevik Tetureşkin-Somov qaçmışdır. Atışma da buna görə olmuşdur. Aldığımız məlumat görə, bolşeviki tuta bilməmişlər. Camaat arasında atışmadan zərərdidə olduğu dəxi söylənirdi.

İdareyi-zəbtiyyələrdə sui-istemal

Rəisi-Vükəla Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri cümhuriyyəti gəzərkən Ərəş uyezində idareyi-zəbtiyyə [asayış idarəsi] məmurları əlindən bir çox şikayətlər almışdır. Şikayətləri nəzərdən keçirəndən sonra Rəisi-Vükəla əmr etmişdir ki, Ərəş uyezdi naçalniki xidmətdən əzl [kənar] və hə-

min uyezdin birinci dairə pristavını həbs etsinlər.

Sui-istemal

Bakı qradonaçalniki qubernatora xəbər vermişdir ki, 4-cü uçaq pristavı Məhəmmədbəyovun sui-istemalı [sui-istifadəsi] və Bakı qubernatorunun ikinci xüsusi çinovniki Mehdi bəy Nəcəfbəyovun təqsirləri haqqında işləri mühüm işlər müstəntiqinə yollanmışdır.

Kəndxudanın şikayəti

Bakı uyezdidin Ağdərə kəndi vəkili Bakı qubernatoruna müraciətən Altıağac kəndxudası Qriqori Kotikovun əlindən şikayət etmişdir və Kotikovun malakanları müsəlmanlar əleyhinə qaldırdığını bəyan etmişdir. Vəkil Kotikovun qanunsuz hərəkətlərindən bir neçəsini sayandan sonra kəndxudanı qovlamağı və məhkəməyə verilməsini rica etmişdir.

Rus konsulluğu

Rəvayətə görə, bu yaxınlarda Bakıda rus əhalisinin hüququnu müdafiə üçün xüsusi bir təşkilat vücuda gələcəkdir.

Məktəb binalarının boşa[lı]dılması

Maarif naziri Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, Bakıda və Azərbaycanın başqa yerlərində ordu tərəfindən tutulmuş olan məktəb binalarının tezliklə boşa[lı]dılması haqqında əmr versin, ta ki, təhsil ili başına kimi məktəbləri təmizləyib təmir etmək mümkün olsun.

Tələbələrin əsgərlikdən azadı

Bir neçə gün bundan irəli Bakı Türk Tələbələr Komitəsi nümayəndəsi Dövləti

Müdafiə Komitəsinin müvəqqəti sədri [Xudadad bəy] Məlikaslanov tərəfindən qəbul edilib, tələbələrin əsgərlikdən xilaslı haqqında müsahibədə bulunmuşlar. Nazir söz vermişdir ki, bu günlərdə hökumətlə danışıb tələbələrin tezliklə buraxılmaları haqqında təşəbbüsatda bulunar.

Rusiyada oxuyan tələbələrimiz

Rusiya darülfünunlarında [universitetlərinə] oxuyan türk tələbələrinin neçə gün əvvəl ümumi iclasları vaqə olub xüsusi bir komitə təşkil etmişlərdir. Komitəyə S. Məhəmmədşarov, A. Məhəmmədov və Tahirov daxil olmuşlar və ümumi Tələbələr Komitəsinə dəxi girəcəkləridir.

Fəhlələrin tətili

İyulun 3-nə kimi tələbləri qəbul olunmadığından, Eyzensmidt zavodunun əməlləri tətillə elan etmişlərdir. Aldığımız rəsmi məlumata görə, müsəlman fəhlələri tətildən narazıdırlar.

Daxil olmuş mallar

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinin Statistika şöbəsinin verdiyi məlumata görə, iyulun 30 və 31-i, avqustun 1-nə kimi Bakıya bu qədər mal daxil olmuşdur: Taxıl 32976 pud, furaj [yem] 8792 pud, kartofel 2471 pud, şəkər 585 pud, pambıq 1059 pud, qənd 450 pud, manufaktura 231 pud, mis 405 pud, odun 7000 pud.

Muğan heyəti

Avqustun 1-də Salyan təriqi [yolu] ilə ingilislərin hüzuruna Muğan heyəti gəlmişdir. Heyətin başında polkovnik İlyay

şeviçin oğlu durur. Heyət Lənkəran uyezdində hökumət və idarə məsələsinin qansız həlli haqqında danışıcaqdır. Gələnlərin rəvayətinə görə, Lənkərandə sakitlikdir. Hər iki tərəf bu məsələnin həllini bəkləyirlər.

Birjada

Laj [kurs] son günlərdə möhkəmlənir. Xüsusən Nikolay pulları artır. Keren[ski] pulları hərəkətsizdir. Minlik 1500 manat, 250 manatın minliyi 1250 manat. 500-lük 1950 manat. 100-lüklər 375 manat. Xırda azdır.

Valyuta

Gümüş 17 dəfə, manat isə 32 dəfə bunlardan bahadır. Funt banknot 330 manata, çek 280 manata, frank kredit 22 manata, çek 18-19 manata, İtaliya lirəsi 17 manata.

AZƏRBAYCANDA

Zəngəzurdan bizə yazırlar

İyul ayının 16-cı gecəsi Zəngəzur uyezdinin Xocahan köyünün sakinləri Musa bəy Lütfəli bəy oğlu Xocahanski özündən başqa iki həmqəryəsi [kəndçisi] İsmayıl Kərbəlayı Fərhad oğlu və Əli Fətəlizadə ilə Şuşa şəhərindən üç yük mal əşya alıb və kirayə apardıqları vaxt, Qaryagin uyezdində Türəkəndili ilə Yusifbəyli qəryələrinin arasında həman qəryələrin adamları ilə əvvəlinci Musa bəy öldürülüb, tamam əşyaları və atları yəğmə olunubdur. Soyğunçuların yerli əhalidən olmalarına şübhə yoxdur. İki nəfəri tufəngli, mabaqiləri

[qalanı] tapançalarla silahlanmış və həm piyada imişlər. Qarət olunmuş at, əşya və tüfəng 80 min manata baliğdir [çatır]. Ciddi tədbirlər olunub ənqərib zamanda [tezliklə] müqəssirlər tapılıb həbs olunmasa və yəğma olunan mal alınıb sahiblərinə verilməsə, qeyriləri həm iştahalandırıb sirayət edəcəyinə [yayılacağına], gediş-gəliş qət olunacağına [kəsiləcəyinə] şübhə etməməlidir. Əlan [indi] beş-üç nəfərin silahsız şəhərə gedib-gəlməsinə imkan yoxdur.

Zəngəzurdə ermənilər tərəfindən hücumlar qət olunmayıb bu haladək hər gün Alın, Kəmin, Fərican, İydəli və Alavin müsəlman kəndlərinə hücum edib ziraətlərini [əkinlərini] yığmağa qoymayırlar. Qeyri yerlərdə ermənilər tərəfindən müsəlman ziraətləri odlandıdır və yandırılıbdir.

Zəngəzurlu

GÜRCÜSTANDA

Polkovnik Qabba

Alınan məlumata görə, polkovnik Qabba avqustun 9-na qədər Tiflisə varid olaçaqdır [gələcəkdir].

General Baratov

İyulun 30-da Yekaterinodardan gələn general Baratov ayın 31-də Batumdan İngiltərə yük qatarı ilə çıxıb Tiflisə varid olmuşdur.

İngiltərə əsgərləri

“Nor aşxatavor” qəzetəsinin Batum müxbiri xəbər verir ki, iyulun 24-də Ba-

tuma İngiltərə əsgərləri gətirilmişdir. Bunlar Zaqafqaziyada olan əsgərləri əvəz edəcəklərdir.

ERMƏNİSTANDA

Erməni Teleqraf Agentəliyi xəbər verir ki:

- Dəmiryol körpüsü xəsarətlənmiş olduğundan, Naxçıvan qitəməz [hərbi hissəmiz] zirehli qatarımızın bir vaqonunu qoyub, yerdə qalan vaqonlar dava edədə Xanlıqlar tərəfə geri çəkilmişdir. Böyük Vedi ətrafında tatarlar (nədənsə erməni demokrat hökuməti daima Nikolay çinovnikləri kimi Azərbaycan türklərini tatar adlandırlar) bizim səngərlərimizə yaxlaşmış, fəqət atəşimizlə geri atılmışlardır. Sədərək ətrafındakı ucalıqları tatarlar işğal etmişlərdir. Bunların əl bombaları da var. Volçi-Vorotun iki tərəfini dəxi tatarlar işğal etmişlərdir. Əlimizdə olan məlumata görə, tatar qüvvələrini türk miralayı Xəlil bəy idarə edir.

- Dün İrəvan bulvarında bir mitinq vaqə olub bir çox natiqlər vətəni təhlükədən qurtarmaq üçün camaatı əsgər yazılmağa və hökumətə hər növ müavinətdə bulunmağa dəvət edirlərdi.

- 28 iyulda erməni agentəliyi xəbər verir ki, hökumət qət etmişdir Böyük Vedi nümayəndələrinə təklif etsin ki, erməni hökumətinə tabe olub tələblərinə əməl etsinlər.

İyulun 24 və 25-də iki günlük müharibədən sonra Baş Noraşen ətrafında polkovnik Qarakamyanın təhti-komandasında [komandanlığı altında] bulunan

erməni qoşunları düşmənin artıq qüvvəsinin təzyiqi altında Çanaqqı və Zəncirli kəndlərinə tərəf çəkilmişlərdir.

Sarıqamış ətrafında Eyyub paşa qoşunları hücumə keçmişdir. Erməni qoşunları geri çəkilmmişlərdir.

Naxçıvan ətrafında tatarlar aşağıda qeyd olunan kəndlərin yolunu kəşmişlərdir: Məzrə, hər iki Digənvir, Didivar, Gülşənabad, Birinci Nəzərabad və Qaraqala. Xilas olmuş kəndlərin əhalisi qoşunla bərabər Naxçıvan və Avlabari tərəfinə hərəkət etmişlərdir. Avlabari kəndinin əhalisi Martiros kəndinə qaçır.

Tüfəng və qranat ilə müsəlləh [silahlanmış] bir tatar dəstəsi Ağdalı adlı erməni kəndi əhalisinin alaçıqlarına hücum edərək 23 adam öldürmüş və 6 nəfəri yaralanmış, arvadlara təcavüz etmiş və 3500 baş mal qovub hamını da soymuşdur.

- İyulun 25-də erməni hökuməti böylə bir xitabnamə nəşr etmişdir:

“Həmişə istiqlalımızın əleyhinə çalışmaqda olan xarici düşmənlərimiz Vədi-basar, Şərur və Naxçıvan ətraflarında üsyan çıxarmışlardır. Üsyan təhdidimiz bir surət kəsb edir. Qəti surətdə üsyanı yatırır, nizam və asayışı bərpa və cavan cümhuriyyətimizi təhlükəli hərəkətdən xilas etmək üçün qoşun səfərbərliyi və silah toplamaq məsələsini tez və qəti surətdə həll etmək qəsdilə hökumət bəzi fəvqəladə tədbirlər görməyə məcbur olmuşdur.

Bu məqsədlə iyulun 24 və 25-də hökumət bir neçə xüsusi qanun qəbul etmişdir. Həman qanunlarla bu kimi məsuliyyətli bir zamanda silah və adam köməyi vermək qaydası və vətəndaşlıq vəzi-

fəsini ifadan boyun qaçıranlara nə kimi cəza veriləcəyi təyin edilir.

Ermənistan Cümhuriyyəti vətəndaşlarının vətənə olan məhəbbəti və vətəndaşlıq vəzifəsinə müraciət edərək hökumət ümidvar olur ki, məzkur [deyilən] qanunların qövlədən feilə [sözədən əmələ] gətirilməsində camaat ona hər növ müzahirət [köməklik] edər.”

TEATRO VƏ MUSİQİ

“Ölülər”

Bu gün avqustun 4-də düşənbə [bazar ertəsi] günü axşam Hökumət Teatrosunda artist Mirzəağa Əliyevin təhti-idarəsində [idarəsi altında] müsəlman aktyorlarının iştirakı ilə “Molla Nəsrəddin” məcmuəsi müdiri Cəlil Məmmədquluzadə cənaqlarının yazmış olduğu məşhur “Ölülər” pyesi mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Həmin pyes məlum olduğu üzrə neçə il bundan irəli Bakı səhnəsində tamaşaya qoyulmuşdu. Kefli İsgəndərin rolunu artist Mirzəağa Əliyev ifa edəcəkdir. Tamaşa axşam saat 9-un yarısında başlanacaqdır. Biletlər satılır teatrın kassasında.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Əsədullazadə Tabaqqı əfəndiyə!

“Azərbaycan” qəzetəsində firqəmizə yazdığınız müraciətnaməni oxuduq.

Doğrudur, “Ədalət” firqəsi küçələr küncündə, divarlar dibində acliqdan, su-

suzluqdan və libassızlıqdan tələf olan İran füqərasının halını nəzərə alıb “Al bayraq” qəzetəsində böyük hürüflərlə [hərflərlə] konsulun və tacirlərin nəzərini onlara cəlb etdi. Məzkur [adı çəkilən] ağalardan bir hissə və hərəkət görülmədikdən sonra, bəzi həssas şəxslərin iştirakı ilə müvəqqəti bir heyət təşkil olunub, qəzetə və intibahnamələr [vərəqələr] vasitəsilə Müdafiyyə-məzluman [məzlumları müdafiə] komitəsi təşkil üçün iranlılara müraciət etdi.

Təəssüf ki, qarnıyoğunların şəxsi qərəzləri sayəsində məzkur komitənin qövlədən feilə [sözdən əmələ] gəlməsi mümkün olmadı.

Bir də, Tabaqçı əfəndi!

“Həqiqətə naminə Müdafiyyə-məzluman komitəsini nə səbəbə qapadığınızı, vüsul olan ianənin nəyəyə sərf olunduğunu qəzetə vasitəsilə yazıb məlum edəsiniz” deyirsiniz.

Əfəndim, biz açıq və aydın söyləyirik ki, Müdafiyyə-məzlumanı biz qapamadıq. Bəlkə onu qapamağa vadar etdilər. İanəyə gəldikdə, iranlı, yaxud başqa bir yerli, bir qəpikdən min manata qədər iddia edərsə, verməyə hazırız. Çünki Müdafiyyə-məzluman namına heç kəsdən bir qəpik ianə olaraq heyətə vüsul olmayıb [çatmayıb]. Hər kəs bizə ianə veribsə, qəzetə vasitəsilə tələb etməsini rica edirik.

İşin həqiqətini öyrənmədən hesab tələb etmək əsassız bir tələbdir.

“Ədalət” firqəsinin Mərkəzi Komitəsi

İtibdir

Gəncəli Hacı Cəbrayıl oğlunun 4-cü polis idarəsindən aldığı pasportu itib. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

7909

İtibdir

Allahverən Kərbəlayı Hüseyn oğlunun Zəngəzur qəzasından aldığı pasportu itib. Etibardan saqitdir.

Doktor

M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78, 10-1-ədək.

Axşam işə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri. Adres: Voronovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə.

Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

**Bəhri-Xəzər dənizində posta, sənişin
və yük gəmilərinin hərəkəti**

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çarşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çarşənbə və cümə günləri saat 4-də.

*Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər
Gəz və geri*

17-ci körpüdən çarşənbə günü saat 4-də.

*Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər
və geri*

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

*Petrovsk-Fort-Aleksandrovsq-Quryev və
geri*

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi.

Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**Müvəqqəti müdir:
Xəlil İbrahim**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Hökumət Teatrosunda axşam tamaşası

səh. 53. “Mim. Ayn.”: Məhəmmədəli Sidqi Səfərov nəzərdə tutulur.

Sirk “Modern”

səh. 53. “Böyük benefis hazırlanır. ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?”: qəzetdə belədir.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 54. “Aşurov müariz çıxarkən”: qəzetdə “müariz” yerinə “maarif” getmişdir.

səh. 55. “Rossiya”: Bakı Rus Milli Şurasının orqanı olan qəzet.

Teleqraf xəbərləri

səh. 58. “barj”: yastıdıbli, böyük yük gəmisi.

səh. 59. “Proskurov”: Ukraynanın qərbində şəhər; indiki Xmelnitski şəhəri.

Qəzetələrdən

səh. 61. “Dumenko süvarisi”: Rusiyada Vətəndaş müharibəsi illərində Qırmızı ordunun süvari korpusunun komandiri olan Boris Dumenkonun komandası altındakı dəstələr nəzərdə tutulur.

“Krasnovodsk”: indiki Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərinin 1993-cü ilə qədərki rəsmi adı.

“Petrovsk”: Dağıstanda, indiki Mahaçqala şəhərinin köhnə adı.

Nəzarətlərdə

səh. 61. “İşbu məqsədlə İtaliya Hökuməti bütün vəsait əldə edilməsinə...”: tərcümə qüsurlu olduğundan cümlə anlaşılmaz hala gəlmişdir; belə başa düşülməlidir: “İşbu məqsədlə İtaliya Hökuməti mümkün olan bütün vasitələrdən istifadə etməyə...”

Rəisi-Vükəla və Hərbiyyə naziri həzrətlərinin

Quba qəzasını təşrifləri

səh. 66. “H. R.”: bu imza Hüseyin Rza Məhəmmədbəyliyə məxsusdur.

Mətbuat

səh. 68. “qəzetəsinin bu sözlər...”: qəzetdə belədir; cümlə tamamlanmamışdır.

Yusif Vəzirovun məruzəsi

səh. 68. “Birisi Kiyevdə işrətdə son dərəcə ifrata varmış, digəri səfalətdən, aclıqdan son dərəcə təfrinə uğramışdı.”: “ifrat” və “təfrit” bir-birinin ziddidir; “ifrat” həddən artıq, “təfrit” isə lazım gələndən çox az, çox geri mənasındadır.

Bakı xəbərləri

səh. 72. “Eyzensmidt zavodu”: Bakıda, əsası alman əsilli Karl Fyodoroviç Eyzensmidtin varisləri tərəfindən 1891-ci ildə qoyulan metallurgiya və maşınqayırma zavodu.

Gürcüstanda

səh. 73. “Nor aşxatavor”: “Daşnak” partiyasının Tiflis şöbəsinin qəzeti; “Aşxatavor” qəzeti bağlandıqdan sonra, onun yerinə nəşr edilməyə başlanmışdır.